Teetanus ehk kangestuskramptõbi

Haiguse kirjeldus

Teetanus ehk kangestuskramptõbi on bakteriaalne nakkushaigus, mida iseloomustab generaliseerunud lihaskrampide esinemine. Haiguse üheks tõsisemaks vormiks on vastsündinu teetanus, mida tänapäeval esineb vaid arengumaades ning millele on iseloomulik kõrge suremus; vähemalt pooled teetanuse surmajuhtudest maailmas kuuluvad vastsündinu teetanuse arvele. Arengumaades ulatub suremus teetanusse 28%ni, arenenud maades esineb surmajuhte harva.

Haigustekitaja

Haigust põhjustab eostega bakter *Clostridium tetani,* mis organismi sattununa toodab anaeroobsetes tingimustes toksiine (teetanusetoksiini).

Nakkusallikas

Teetanust põhjustava bakteri *Clostridium tetani* eosed on pinnases (mullas, kõdus ja sõnnikus) ja tolmus laialt levinud.

Levikuteed

Arenenud riikides on enam kui 70% teetanuse juhtudest seotud nahka läbistavate vigastustega. Teetanuseoht võib kaasneda marrastuste, lõike- ja torkehaavade, nahka läbivate pindude aga ka putukate ja loomade hammustusega. Haigustekitaja satub organismi haava kaudu. Haiguse tekkepõhjuseks võivad olla ka teetanuse tekitajaga saastunud kroonilised haavandid. Arengumaades esineb samuti kaasasündinud teetanust, st vastsündinu saab teetanuse haigestunud emalt. Teetanus ei levi inimeselt inimesele, seetõttu pole haige ohtlik kaasinimestele.

Haigusnähud

Teetanuse inkubatsiooniperiood kestab 1 päev kuni 3 nädalat, olles keskmiselt 7 päeva. Teetanusele on iseloomulik suurenenud lihastoonus ja spasmid. Tavaliselt algab teetanus mälumislihaste spasmiga, millele järgnevad neelamisraskus, kaela-, õla- ja seljalihaste jäikus. Hiljem on haaratud kõik tahtele alluvad lihased. Kergematel juhtudel on haigus ravitav, raskematel lõpeb surmaga. Teetanuse kutsub esile juba väga väike kogus toksiini. Teetanuse läbipõdemise järgselt immuunsust ei kujune ning teetanust põdenud inimene vajab ikkagi teetanuse vastast immuniseerimist.

Diagnoosimine

Kliiniline diagnoos pannakse iseloomulike haigustunnuste esinemisel. Vajadusel tehakse haavast võetud materjalist mikrobioloogiline uuring haigustekitaja avastamiseks.

Profülaktika

Teetanuse profülaktikas on tõhusad teetanuse toksoidi sisaldavad vaktsiinid. Eestis alustati teetanuse vastast immuniseerimist 1951. aastal. Tänu vaktsineerimisele on haigestumine peaaegu kadunud. Vaktsiin on kõrge immunogeensusega, vaktsineerimise järgne immuunsus kestab vähemalt 5 aastat, püsides praktiliselt 10 aastat. Eestis vaktsineeritakse lapsi ja noorukeid teetanuse vastu rutiinselt immuniseerimiskava kohaselt järgnevalt:

Vanus	*Vaktsiini annus*
3 kuud	1. annus
4,5 kuud	2. annus
6 kuud	3. annus
2 aastat	4. annus (esimene korduvvaktsineerimine)
6-7 aastat	5. annus (teine korduvvaktsineerimine)
15-17 aastat	6. annus (kolmas korduvvaktsineerimine)

Laste vaktsineerimiseks kasutatakse difteeria, teetanuse, läkaköha, poliomüeliidi ja hemofiilusenakkuse komponente sisaldavat liitvaktsiini. Noorukite vaktsineerimiseks kasutatakse difteeria-teetanuse liitvaktsiini.
Täiskasvanute korduv-vaktsineerimine on soovitav iga 10 aasta järel. Täiskasvanute revaktsineerimiseks kasutatakse samuti difteeria-teetanuse liitvaktsiini.

Teetanuse traumapuhune profülaktika
Mõnede nahka läbistavate haavade korral on olemas tõenäosus teetanusse nakatumiseks. Niisugusteks haavadeks on pinnasega, sülje või sõnnikuga/roojaga saastunud haavad, torkehaavad, sealhulgas nõelatorked, laskehaavad, külmumised ja muljumishaavad. Selliste traumade puhul on oluline õigeaegselt pöörduda arsti poole. Teetanuse profülaktikaks manustatakse kannatanule 1 annus difteeria-teetanuse liitvaktsiini.

Esinemine maailmas ja Eestis
Teetanus on nii Eestis kui ka Euroopas harva esinev nakkushaigus; viimase 10 aasta jooksul on haigestumine valdavalt olnud alla 0,1/100 000 elaniku kohta. Eestis esines viimane teetanuse juht 2011. aastal Põlvamaal.